

УДК 368.013:001.895(477)

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СТРАХОВОГО РИНКУ

Єгоричева Світлана Борисівна,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
e-mail: yehorycheva.sb@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-7829-7073

Таранець Богдан Владиславович,
студент
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
e-mail: taranets.b@gmail.com

Анотація. Досліджено зміст та особливості інноваційного розвитку українського страхового ринку. Підтверджено, що історичний розвиток страхування одночасно виступає процесом упровадження інновацій, що суттєво прискорився останнім часом. Визначено зміст та основні класифікаційні ознаки страхових інновацій. На основі інформації вебсайтів та управлінської звітності страхових компаній — лідерів вітчизняного ринку визначено основні тенденції їхнього інноваційного розвитку. Доведено, що основними видами інновацій, які впроваджуються, є продуктивні, пов'язані з поліпшенням споживчих якостей страхових продуктів на основі комбінування покриття ризиків, кастомізації та диджиталізації. Найбільш інноваційним видом страхування на українському ринку визнано автострахування. Відмічено достатньо швидке реагування страхових компаній на нові види ризиків, пов'язаних із кібертехнологіями, пандемією COVID-19, розвитком малого і середнього бізнесу. Зазначено недостатнє використання страховими компаніями сучасних можливостей розвитку комунікацій із клієнтами, а також застосування інформаційних технологій для вдосконалення внутрішніх бізнес-процесів. Констатовано низький рівень розвитку InsurTech сегменту на страховому ринку України, а також використання цих технологій для інноваційного розвитку страхових компаній. Зазначено роль прогресивного державного регулювання для підвищення рівня інноваційності вітчизняного страхового ринку.

Ключові слова: інновації, розвиток, страховий ринок, страхові компанії, страхові продукти, канали продажу, InsurTech.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 0; бібл.: 13.

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN INSURANCE MARKET

Yehorycheva Svitlana,
Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of Finance, Banking Business and Taxation,
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»
e-mail: yehorycheva.sb@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-7829-7073

Taranets Bogdan,
Student of the National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»
e-mail: taranets.b@gmail.com

Abstract. The content and the features of innovation development of the Ukrainian insurance market are studied. It is confirmed that the historical development of insurance is also a process of innovation, which has significantly accelerated in recent years. The content and the main classification features of insurance innovation are determined. Based on the information of websites and management reports of the insurance companies — leaders of the domestic market, the main trends of their innovation development are identified. It has been proven that the product innovation is the main their type that is implemented. They are associated with improving the consumer quality of insurance products through a combination of risk coverage, customization and digitalization. Car insurance is considered to be the most innovative type of insurance on the Ukrainian market. Insurance companies have responded fairly quickly to the new types of risks related to cyber technologies, the COVID-19 pandemic, and the development of small and medium-sized businesses. Nevertheless they still implement only a limited amount of innovation mainly of incremental and combinatorial types. Insufficient use by insurance companies of modern opportunities to develop communications with customers, as well as the use

of information technology to improve internal business processes is indicated. The low level of development of the InsurTech segment in the insurance market of Ukraine, as well as the use of these technologies for innovative development of insurance companies is stated. The results emphasize the need for cooperation between insurance and FinTech companies in the innovation ecosystem, which is still being formed in the Ukrainian insurance market. The role of progressive state regulation to increase the level of innovation of the domestic insurance market is indicated.

Keywords: innovation, development, insurance market, insurance companies, insurance products, sales channels, InsurTech.

JEL Classification G22, O31

Formulas: 0; fig.: 1; tabl.: 0; bibl.: 13.

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ УКРАИНСКОГО СТРАХОВОГО РЫНКА

Егорычева Светлана Борисовна,

доктор экономических наук, профессор,
профессор кафедры финансов, банковского бизнеса и налогообложения
Национального университета «Полтавская политехника
имени Юрия Кондратюка»

e-mail: yehorycheva.sb@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-7829-7073

Таранец Богдан Владиславович,

студент
Национального университета «Полтавская политехника
имени Юрия Кондратюка»

e-mail: taranets.b@gmail.com

Аннотация. Исследованы содержание и особенности инновационного развития украинского страхового рынка. Подтверждено, что историческое развитие страхования одновременно выступает процессом внедрения инноваций, который существенно ускорился в последнее время. Определены содержание и основные классификационные признаки страховых инноваций. На основе информации сайтов и управленческой отчетности страховых компаний — лидеров отечественного рынка определены основные тенденции их инновационного развития. Доказано, что основными видами внедряемых инноваций выступают продуктовые, связанные с улучшением потребительских качеств страховых продуктов на основе комбинирования покрытия рисков, кастомизации и диджитализации. Наиболее инновационным видом страхования на украинском рынке признано автострахования. Отмечено достаточно быстрое реагирование страховых компаний на новые виды рисков, связанных с кибертехнологиями, пандемией COVID-19, развитием малого и среднего бизнеса. Отмечено недостаточное использование страховыми компаниями современных возможностей развития коммуникаций с клиентами, а также применение информационных технологий для совершенствования внутренних бизнес-процессов. Констатировано низкий уровень развития InsurTech сегмента на страховом рынке Украины, а также использования этих технологий для инновационного развития страховых компаний. Указано роль прогрессивного государственного регулирования для повышения уровня инновационности отечественного страхового рынка.

Ключевые слова: инновации, развитие, страховой рынок, страховые компании, страховые продукты, каналы продаж, InsurTech.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 0; библи.: 13.

Вступ. Страхування спрямовано на захист майнових інтересів і безпеку як фізичних осіб, так і суб'єктів господарювання, тому його роль в умовах сучасного непередбачуваного економічного, соціального, технологічного та екологічного середовища постійно зростає. Функціонування страхового ринку держави повинно забезпечувати підвищення економічної стабільності у країні і добробуту її населення як унаслідок ефективного страхового захисту, так і за рахунок спрямування інвестицій у національну економіку. У ситуації урізноманітнення ризиків і підвищення ви-

можливості клієнтів такі завдання страхові компанії здатні реалізувати лише на шляху інноваційного розвитку, який спрямований на отримання якісно нової цінності у сфері страхування, більш повну відповідність страхового продукту потребам страхувальників, розширення спектра каналів збуту, зниження загальних витрат на надання послуг, підвищення прибутковості страхових організацій та їхньої конкурентоспроможності.

Отже, сьогодні успішне функціонування страхових компаній може відбуватися лише при застосуванні

інноваційних підходів до всіх аспектів їхньої діяльності, проте міра їх запровадження в різних країнах суттєво відрізняється залежно від зрілості ринків фінансових послуг. У цьому плані страховий ринок України перебуває лише на початку шляху інноваційного розвитку, тому визначення його трендів, проблем і перспектив видається надзвичайно актуальним.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Проблеми впровадження інновацій у діяльність страхових компаній уже певний час перебувають у полі зору вітчизняних науковців. Тут варто зазначити праці В. Заколюдажного [1], М. Денисенка [2], Н. Мілошевич [3], Т. Моташко [4], Р. Пікус [5], присвячені загальним тенденціям інноваційного розвитку страхового ринку. В. Дранус, С. Навроцький, О. Салайчук, і Д. Третяк зосереджували свою увагу на інноваціях в окремих видах страхування або страхових продуктах. С. Волович, Л. Клапків і Я. Черняк досліджують новітні технологічні тренди розвитку світового і вітчизняного страхових ринків, що сприяють підвищенню ефективності та якості надання страхових послуг.

Відповідно, **метою статті** є узагальнення результатів інноваційного розвитку лідерів українського страхового ринку, визначення його сучасних напрямів і перспектив у світлі основних трендів сьогодення.

Результати дослідження. Страхування як вид економічної діяльності має тривалу історію розвитку, упродовж якої страхова діяльність постійно урізноманітнювалася, наповнювалася новими видами послуг, організаційними формами, новими методами правового регулювання, формування грошових фондів і покриття збитків. З огляду на це історичний розвиток страхування можна розглядати як процес поступового впровадження інновацій, які тривалий час відбувалися надзвичайно рідко, що сформувало уявлення про консервативність цього виду діяльності. Але в останню чверть ХХ століття темпи інноваційних змін суттєво прискорилися завдяки розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій, глобалізації,

посиленню конкуренції, урізноманітненню фінансових потреб споживачів і зростанню їхньої вимогливості до якості надання послуг.

Відповідно до наукових здобутків у сфері дослідження інноваційної діяльності та міжнародних документів, які на них базуються [6], інновації, у тому числі у фінансовій, страховій сферах, за їхнім об'єктом поділяють на продуктові та процесні, за ступенем радикальності — на радикальні та інкрементальні, а за ступенем новизни — на рівні суб'єкта господарювання, на рівні національного ринку і світового масштабу. Така класифікація створює теоретичний базис для дослідження інноваційного розвитку певних секторів національної економіки, зокрема страхового ринку.

У сучасних умовах інновації на страховому ринку можуть полягати в забезпеченні нових видів ризику, спрощенні механізму страхового відшкодування, збільшенні зручності придбання поліса, економії витрат компанії, забезпечення її платоспроможності, оптимізації бізнес-процесів або поліпшенні умов праці тощо. Тому страхові інновації, на нашу думку, варто визначати як новостворені або суттєво вдосконалені страхові продукти, технології та бізнес-процеси для максимального задоволення потреб страхувальників і забезпечення конкурентоздатності, прибутковості та фінансової надійності страхової компанії.

Слід констатувати, що з економічного погляду страховий ринок України є невеликим за масштабами. Про це свідчить, зокрема, показник проникнення страхування (співвідношення валових страхових премій до ВВП), який за останні десять років не перевищував 2 %, більш того, спостерігається тенденція до його зниження (на кінець 2019 року — до 1,3 %) [7], у той час як у розвинутих країнах цей показник становить 8—15 %. За період 2014—2019 років суттєво зменшилася і кількість страхових компаній (майже на 40 %), проте обсяги отриманих валових страхових премій і здійснених валових страхових виплат демонструють стабільну тенденцію до зростання (рис.).

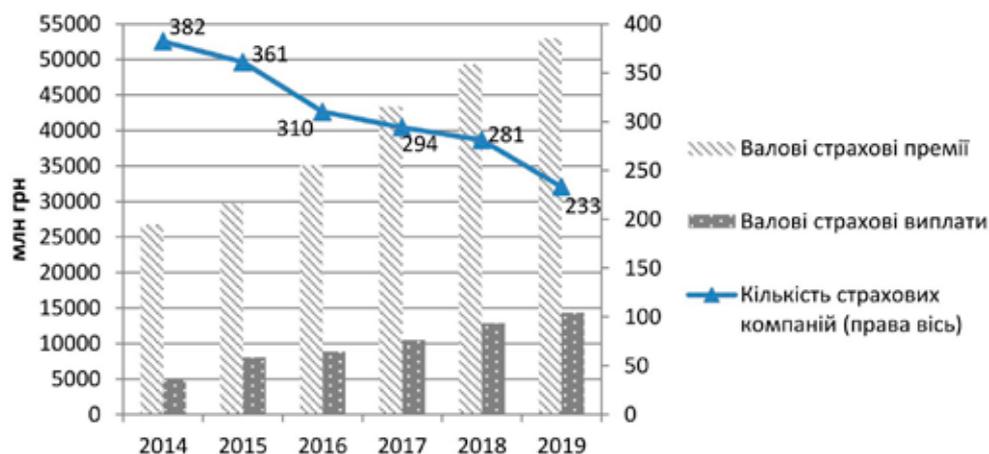

Рис. Динаміка деяких показників розвитку страхового ринку України за 2015—2019 роки

Примітка. Побудовано на основі наглядкової статистики Національного банку України [7].

Це свідчить про те, що з ринку відходять кептивні неплатоспроможні страхові компанії, а ті, що залишаються, мають достатній потенціал розвитку, у тому числі й в інноваційному напрямі.

Утім, варто зазначити, що сьогодні офіційна статистика надає дуже обмежені дані щодо рівня інноваційного розвитку вітчизняного страхового ринку. Відповідно до результатів статистичних досліджень [8, с. 85—100], за 2016—2018 роки у сферах фінансової та страхової діяльності було обстежено 580 організацій, з яких 222, або 38,3 %, визнали себе інноваційно активними, у тому числі лише 67 установ, або 30,2 %, упроваджували продуктові та/або процесні інновації, а 155 (69,8 %) — маркетингові та/або організаційні. У загальному обсязі реалізації послуг інноваційних організацій сфери фінансової та страхової діяльності продукти і послуги, що були новими для ринку, 2018 року були відсутні, а нові для організації становили 4,2 %. Самостійно впроваджували інновації 53,7 % інноваційно активних фінансових і страхових установ.

Зрозуміло, що вищезазначена інформація, поперше, не відображає стан справ безпосередньо у сфері страхування, а по-друге, не містить відомостей щодо видів інноваційних послуг і процесів, які були впроваджені, що унеможлиблює їхню якісну та кількісну характеристику. Тому, насамперед, очевидно є необхідність удосконалення в Україні методики статистичних спостережень інноваційного розвитку страхового (і фінансового загалом) сектору економіки на основі імплементації положень Керівництва Осло [6] — міжнародного документа, що визначає процес збирання і використання даних щодо інновацій.

Слід відмітити, що, говорячи про інноваційний розвиток страхового ринку, багато вітчизняних дослідників зосереджуються лише на технологічних його аспектах, не звертаючи увагу на інноваційні зміни спектра страхових продуктів, які пропонують споживачам. Тому для характеристики українського страхового ринку ми систематизували інформацію про результати інноваційної діяльності десяти страхових компаній, які займаються ризиковим страхуванням і 2019 року займали перші позиції за обсягом отриманих валових премій: ARX, УНІКА, ТАС СГ, «Арсенал Страхування», ПЗУ Україна, ІНГО Україна, ВУСО, «Альфа Страхування», АСКА, «Універсальна». За інформацією, розміщеною на сайтах та у звітах компаній, аналізувалися пропозиції страхових продуктів за п'ятьма видами страхування, які виявилися найбільш інноваційними, — автострахування, медичне, туристичне, страхування майна і нові види страхування, а також розвиток каналів продажів, комунікацій із клієнтами і внутрішніх бізнес-процесів.

Аналіз отриманої інформації, насамперед, засвідчив, що страхові компанії — лідери ринку за обсягами діяльності одночасно активно впроваджують різноманітні інновації, що підтверджує прямий зв'язок між

інноваційністю, конкурентоспроможністю і результатами діяльності. Більш розповсюдженими є продуктові інновації інкрементального типу, що полягають у певному поліпшенні споживчих якостей уже наявних страхових продуктів.

Так, у сфері автострахування більш інноваційним виявилось КАСКО, що є зрозумілим, оскільки ОСЦПВ є обов'язковим видом страхування з чітко визначеними параметрами. Хоча і в ньому ARX і ТАС СГ запропонували комплексні страхові продукти, об'єднавши обов'язкову і добровільну «автоцивілку», елементи КАСКО і навіть медичне страхування водія. Отже, маємо комбінаторний тип інновацій, що у страховій сфері створюються шляхом додавання покриття додаткових ризиків до основних. Щодо безпосередньо КАСКО, то тут інноваційний розвиток іде шляхом персоніфікації страхових продуктів із урахування індивідуальних потреб клієнтів. Зокрема, ARX пропонує п'ять індивідуалізованих варіантів КАСКО, УНІКА — еко-КАСКО для власників електромобілів, ПЗУ Україна — КАСКО з асиансом та без участі поліції, АСКА — продукт КАСКО4U, поєднаний із мобільним додатком тощо.

Інноваційні продукти пропонують вітчизняні страхові компанії навіть у такому традиційному виді страхування, як майнове. Комбінаторними інноваціями є пропозиції від ТАС СГ «Повний житлозахист» (поєднує страхування житла, певних цінних речей і відповідальності перед сусідами) та «Моя квартира» (з комунальним асиансом). ПЗУ Україна розробила страховий продукт «Безпечна подорож» для власників нерухомого майна на час поїздки за кордон, а «Арсенал Страхування» — низку кобрендингових страхових продуктів.

У сфері туристичного страхування, яке у свій час само стало інноваційним напрямом розвитку українського страхового ринку, спостерігається менше новітніх продуктів. Утім, до них можна віднести пропозиції компаній УНІКА та «Універсальна» для активного відпочинку за кордоном, в яких поєднуються туристичне страхування і медичне — у разі спортивних травм, а також продукт ПЗУ Україна — страхування для мандрівок Україною, який фактично започаткував новий ринок страхування внутрішнього туризму.

Ураховуючи наявні проблеми у сфері охорони здоров'я в Україні, страхові компанії активно пропонують нові продукти щодо медичного страхування. Так, УНІКА пропонує страхування здоров'я у разі хвороби з виплатою після встановлення діагнозу, ІНГО Україна — продукт «Світова медицина», який передбачає отримання консультацій і лікування у клініках за кордоном, АСКА та «Універсальна» — спеціалізоване медичне страхування для професійних спортсменів тощо. Одночасно слід зазначити, що вітчизняні страхові компанії надзвичайно швидко відреагували на виникнення нових ризиків здоров'ю людей на фоні

пандемії COVID-19, увівши до спектра своїх послуг нові продукти з медичного страхування («Корона-захист», «Антивірусне» страхування» та ін.), розширивши спектр захворювань, що покриваються туристичним страхуванням і запропонувавши його відвідувачам України, та забезпечивши можливості продажу таких полісів онлайн.

Нарешті, варто відмітити нові види страхування, що впроваджуються вітчизняними страховими компаніями. До них належать, насамперед, страхування кіберризиків для юридичних осіб (ІНГО Україна, АСКА), що набуває особливої актуальності в умовах диджиталізації економіки, комплексне страхування ризиків малого бізнесу (ТАС СГ, ПЗУ Україна), страхування відповідальності власників житла (УНІКА), фінансові ризики («Альфа Страхування»).

Важливим напрямом упровадження процесних інновацій на страховому ринку є розвиток каналів продажу страхових продуктів. Насамперед, ідеться про механізм онлайн-продажів, який був започаткований в Україні зовсім недавно, 2017 року, відповідно до розпорядження Нацкомфінпослуг [9]. Наразі більшість страхових компаній — лідерів ринку застосовує онлайн-продажі полісів ОСЦПВ, КАСКО, «зеленої картки», COVID-страхування, туристичного страхування. Саме запровадження карантину дало поштовх стрімкому розвитку електронної комерції у страхуванні, яка починає конкурувати з класичними територіальними мережами продажів. Зокрема, масштаби продажів електронних полісів ОСЦПВ постійно зростають: щомісячний приріст сягає 5—10 %. Їхня частка в загальному обсязі договорів з цього виду страхування у другому кварталі 2020 року становила 35 %, порівняно з 30 % у першому кварталі [10]. Деякі компанії запровадили й мобільні додатки: УНІКА — додаток myUNIQA, «Альфа Страхування» — «Альфа Асистанс», «Універсальна» — kasko2go, АСКА — КАСКО4U.

На жаль, вітчизняні страхові компанії поки що недостатньо активно використовують сучасні канали комунікацій із клієнтами з метою врегулювання страхових випадків, інформування про нові послуги, формування лояльності клієнтів, а також підтримання іміджу страховика. Незважаючи на активне представлення в соціальних мережах і наявність контакт-центрів, тільки деякі з них мають публік екаунти у вайбері (ARX, УНІКА, ТАС СГ, «Альфа Страхування», ІНГО Україна) і використовують Telegram (ARX, УНІКА, ІНГО Україна, «Альфа Страхування»). Практично не використовуються чатботи. Лише компанія ARX має прозорий сервіс зворотного зв'язку — Transparent Customer Feedback, який дозволяє клієнтам оцінювати якість урегулювання страхових випадків.

Одночасно страхові компанії надають не дуже багато інформації про інноваційний розвиток своїх бізнес-процесів. Тут можна зазначити вдосконалення

врегулювання страхових випадків у сфері автострахування, яке зараз може відбуватися для клієнтів без участі страхової компанії винуватця аварії («пряме врегулювання» від ТАС СГ, ПЗУ Україна, ІНГО Україна та «Альфа Страхування»). Є приклади створення онлайн-платформ для вирішення певних бізнес-завдань: «Арсенал Асистанс» компанії «Арсенал Страхування», е-портал для посередників й інженерний центр андеррайтингу компанії ІНГО Україна, упровадження мікросервісної IT-архітектури компанією «Універсальна». Розвиток інновацій інституціонально підтримується проектним офісом в ІНГО Україна і Центром розвитку в компанії «Універсальна», інші страховики не повідомляють про наявність підрозділів упровадження інновацій.

Отже, можна констатувати, що, за наявною інформацією, продуктові інновації на українському страховому ринку переважають над процесними й страхові компанії ще не повною мірою використовують можливості, які їм надають сучасні інформаційні технології. Процеси диджиталізації у страховому бізнесі відбуваються значно повільніше, ніж, зокрема, у банківському секторі. Утім, глобальні тренди розвитку ФінТеху у сфері страхування знаходять своє втілення і в Україні, про що свідчить функціонування в нашій країні декількох InsurTech-компаній. Відповідно до огляду національної ФінТех-екосистеми [11], 2018 року реально їх було лише два: маркетплейси (або агрегатори страхових послуг) cvln.in та EWA. Вони дозволяють порівняти пропозиції від страхових компаній на одному сайті і дуже швидко оформити потрібний поліс. А 2020-го кількість таких маркетплейсів в Україні збільшилася до шести, при цьому лідерами стали hotline.finance, додаток privat24 і polis.ua. За допомогою лише одного онлайн-сервісу hotline.finance за 2019 рік було оформлено понад 70,0 тис. страхових продуктів. Сервіс зростає з кожним місяцем на 10—15 %, а взагалі за 2019-й кількість оформлених полісів зростає більш ніж у 10 разів у порівнянні з 2018 роком.

Крім агрегаторів страхових послуг, на українському страховому ринку працює страховий брокер — компанія InsArt, яка позиціонує себе як незалежний консультант із фінансових питань і ризик-менеджменту для юридичних осіб. InsArt займається консультуванням з таких специфічних видів страхування, як страхування кіберризиків, комплексне банківське страхування, страхування відповідальності директорів і професійної відповідальності. Компанія Alfa Protection надає послуги, що пов'язані із системою захисту і запобіганню шахрайству під час здійснення онлайн-платежів. Розпочинає також роботу InsurTech стартап SPOKK, який передбачає здійснювати страхування домашніх улюбленців від нещасних випадків.

Таким чином, розвиток InsurTech на страховому ринку України ще не вирізняється різноманітністю і перебуває у стадії становлення. Певним чином, така

ситуація є наслідком попереднього недосконалого регулювання страхового сектору. З 2020 року, як відомо, регулювання і нагляд за установами небанківського фінансового сектору перешли до Національного банку України, що, безумовно, повинно посилити динамізм розвитку вітчизняного страхового ринку. НБУ вже планує запровадити певні інституційні інновації в цій сфері — ліцензування спеціалізованих перестрахових компаній, авторизація брокерів, агентів і фінансових консультантів, суттєве скорочення кількості видів обов'язкового страхування та скасування державного регулювання ціноутворення щодо них [12].

Щодо посилення інноваційності страхового ринку особливе значення має ухвалення Національним банком Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року і Стратегії розвитку ФінТеху в Україні до 2025 року [13]. Закладені в них трансформації продиктовані новими викликами, що стимулюють активне зростання диджиталізації та формують попит на цифрові продукти і сервіси у страховій сфері. Розвитку InsurTech в Україні сприятиме реалізація Національним банком таких проєктів, як забезпечення тестового середовища для апробування інноваційних продуктів і сервісів (створення регуляторної «пісочниці»), розроблення державної програми фінансування розвитку стартапів, зокрема зі сфери ФінТеху, упровадження нових моделей віддаленої ідентифікації та верифікації клієнтів, регламентування використання їхніх цифрових підписів, сприяння використанню хмарних технологій.

Висновки. Дослідження інноваційного розвитку українського страхового ринку дозволило окреслити основні здобутки, проблеми і перспективи в цій сфері. Останнім часом інноваційна діяльність страхових компаній суттєво активізувалася, що пов'язано з посиленням конкуренції, розвитком інформаційних технологій, а також розширенням потреб споживачів страхових послуг і зростанням їхньої фінансової й цифрової грамотності.

Утім, варто відмітити, що на вітчизняному страховому ринку впроваджуються в основному продуктивні інновації, які мають інкрементальний, поліпшувальний характер і новизну на рівні страхової компанії або національного ринку (зокрема страхування кіберризиків). Відбувається розвиток комплексного обслуговування страхувальників за рахунок надання їм не тільки захисту від ризиків і фінансових компенсацій у разі їх настання, а й технічної, консультаційної та юридичної підтримки. Найбільш глибокі інноваційні перетворення могли б стосуватися бізнес-процесів страховиків, розширення прямих продажів, удосконалення каналів комунікацій із клієнтами, проте доступна інформація свідчить про поки що недостатню активність страховиків у цій сфері. Майбутні позитивні зрушення тут пов'язуються з цілеспрямованою регуляторною діяльністю Національного банку України та посиленням співробітництва страхових і ФінТех-компаній для збільшення різноманітності страхових послуг, зручності та вигідності їх отримання для зростаючої кількості споживачів.

Список використаної літератури

1. Заколюдажний В. О. Характеристика сучасних тенденцій інноваційного розвитку страхової діяльності / В. О. Заколюдажний // Економіка та держава. — 2017. — № 5. — С. 89—92.
2. Денисенко М. П. Інновації на страховому ринку України / М. П. Денисенко, О. П. Коргун // Інвестиції: практика та досвід. — 2015. — № 21. — С. 79—82.
3. Мілошевич Н. В. Тенденції розвитку інноваційної діяльності страхових компаній України / Н. В. Мілошевич // Вісник НТУ «ХПІ». — 2013. — № 53 (1026). — С. 68—72.
4. Моташко Т. П. Розвиток світового ринку страхування в умовах діджиталізації / Т. П. Моташко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. — 2016. — № 182. — С. 18—24.
5. Пікус Р. Інноваційний розвиток страхової діяльності як основа підвищення її ефективності / Р. Пікус, В. Заколюдажний // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. — 2015. — № 3 (168). — С. 72—80.
6. OECD / Eurostat. Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation. — 4th Edition : The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities. — Luxembourg : OECD Publishing, Paris/Eurostat, 2018.
7. Показники діяльності страхових компаній [Електронний ресурс] / Національний банк України. — Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#6>.
8. Наукова та інноваційна діяльність України. 2018 : стат. зб. Держ. служби статистики України. — Київ, 2019. — 107 с.
9. Про затвердження Змін до Положення про особливості укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : розпорядження Нацкомфінпослуг від 31.08.2017 № 3631 [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1197-17#Text>.
10. Результати аналізу звітності страховиків за I півріччя 2020 року [Електронний ресурс] / Національний банк України. — Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rezultati-analizu-zvintosti-strahovikiv-za-i-pivrichchya-2020-roku>.

11. ФінТех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог : Проект USAID «Трансформація фінансового сектору» [Електронний ресурс]. — 2019. — Режим доступу : http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/02/FinTech_Catalogue_feb2018_en_ua.pdf.
12. Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування» [Електронний ресурс] / Національний банк України. — Режим доступу : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=4.
13. Стратегія розвитку ФінТеху в Україні до 2025 року [Електронний ресурс] / Національний банк України. — Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025>.

References

1. Zakolodiazhnyi, V. O. (2017). Kharakterystyka suchasnykh tendentsii innovatsiinoho rozvytu strakhovoi diialnosti [Characteristics of modern trends in the innovative development of insurance activities]. *Ekonomika ta derzhava — Economics and State*, 5, 89—92 [in Ukrainian].
2. Denysenko, M. P., & Korhun, O. P. (2015). Innovatsii na strakhovomu rynku Ukrainy [Innovations in the insurance market of Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid — Investments: Practice and Experience*, 21, 79—82 [in Ukrainian].
3. Miloshevych, N. V. (2013). Tendentsii rozvytku innovatsiinoi diialnosti strakhovykh kompanii Ukrainy [Trends in the development of innovative activities of insurance companies in Ukraine]. *Visnyk NTU «KhPI» — Bulletin of NTU «KhPI»*, 53 (1026), 68—72 [in Ukrainian].
4. Motashko, T. P. (2016). Rozvytok svitovoho rynku strakhuvannia v umovakh didzhytalizatsii [Development of the world insurance market in the conditions of digitalization]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika — Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economy*, 182, 18—24 [in Ukrainian].
5. Pikus, R., & Zakolodiazhnyi, V. (2015). Innovatsiinyi rozvytok strakhovoi diialnosti yak osnova pidvyshchennia yii efektyvnosti [Innovative development of insurance activity as a basis for increasing its efficiency]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika — Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economy*, 3 (168), 72—80 [in Ukrainian].
6. Oslo Manual. (2018). Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation. 4th Edition: The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities. Luxembourg: OECD Publishing, Paris/Eurostat.
7. Natsionalnyi bank Ukrainy. (n. d.). *Pokaznyky diialnosti strakhovykh kompanii [Performance indicators of insurance companies]*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#6> [in Ukrainian].
8. Derzhavna sluzhby statystyky Ukrainy. (2019). *Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy. 2018 [Scientific and innovative activity of Ukraine. 2018]*. Kyiv [in Ukrainian].
9. Natsionalna komisiia, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi ryнкiv finansovykh posluh. (2017). *Pro zatverdzhennia Zmin do Polozhennia pro osoblyvosti ukladannia dohovoriv oboviazkovoho strakhuvannia tsyvilno-pravovoi vidpovidalnosti vlasnykiv nazemnykh transportnykh zasobiv: rozporiadzhennia vid 31.08.2017 № 3631 [On approval of Amendments to the Regulations on the peculiarities of concluding contracts of compulsory insurance of civil liability of owners of land vehicles: order dated 31.08.2017 № 3631]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1197-17#Text> [in Ukrainian].
10. Natsionalnyi bank Ukrainy. (n. d.). *Rezultaty analizu zvitnosti strakhovykiv za I pivrichchia 2020 roku [Results of the analysis of the reporting of insurers for the first half of 2020]*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rezultati-analizu-zvitnosti-strahovykiv-za-i-pivrichchya-2020-roku> [in Ukrainian].
11. *FinTekh v Ukraini: tendentsii, ohliad rynku ta kataloh: Proekt USAID «Transformatsiia finansovoho sektoru» [FinTech in Ukraine: trends, market overview and catalog: USAID Financial Sector Transformation Project]*. (2019). Retrieved from http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/02/FinTech_Catalogue_feb2018_en_ua.pdf [in Ukrainian].
12. Natsionalnyi bank Ukrainy. (n. d.). *Bila knyha «Maibutnie rehuliuвання rynku strakhuvannia» [White Paper «Future Regulation of the Insurance Market»]*. Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=4 [in Ukrainian].
13. Natsionalnyi bank Ukrainy. (n. d.). *Stratehiia rozvytku FinTekhu v Ukraini do 2025 roku [Strategy for the development of FinTech in Ukraine until 2025]*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025> [in Ukrainian].